

Horyzonty Polityki
2018, Vol. 9, N° 27

PIOTR MUSIEWICZ

Akademia Ignatianum w Krakowie
Wydział Pedagogiczny
Instytut Nauk o Polityce i Administracji
piotr.musiewicz@ignatianum.edu.pl

DOI: 10.17399/HP.2018.092707

Nowa ewangelizacja jako przewyciężenie sekularyzacji Kościoła¹

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem niniejszego artykułu jest prezentacja wyników badań nad nową ewangelizacją (oraz ewangelizacją), a zwłaszcza zweryfikowanie, czy, a jeśli tak, na jakie sposoby nowa ewangelizacja przewycięża lub może przewyciężyć sekularyzację Kościoła.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: W artykule zastosowano przegląd materiałów źródłowych oraz opracowań, a zwłaszcza analizę dokumentów Kościoła (głównie Soboru Watykańskiego II oraz papieży), a także literatury przedmiotu będącej spisaniem doświadczeniem katolickich praktyków nowej ewangelizacji zdolnych do oddania swojej refleksji w sposób poważny i naukowy.

PROCES WYWODU: W procesie wywodu wykorzystana została analiza materiałów źródłowych oraz wtórnych. Rozpoczyna się on omówieniem terminów przywołanych w tytule, a kończy wysnuciem wniosków. W jego trakcie nakreślone zostały niektóre z najważniejszych aspektów związanych z nową ewangelizacją.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Proces argumentacji kończy się stwierdzeniem, że nowa ewangelizacja jest sposobem na przewyciężenie sekularyzacji Kościoła. Rzeczywistość niesiona przez nową ewangelizację – nowe życie,

1 Do powstania tego artykułu przyczyniły się badania, doświadczenie i wsparcie katolickiego stowarzyszenia publicznego Misja EnChristo: katolicy w służbie ewangelizacji, odnowy życia i jedności chrześcijan.

osobista relacja z Bogiem przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym – wraz z towarzyszącymi jej aspektami, posiada wielką moc i wywiera na wiele sposobów znaczący wpływ na współczesną umysłowość świecką, przemieniając jej myślenie i działanie w kategorii nie-sekularne. Realizacja wizji nowej ewangelizacji stanowi jednak dla Kościoła niebagatelne wyzwanie.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Zaprezentowane wyniki badań można nazwać innowacyjnym spojrzeniem na rolę Kościoła – podkreślającym jego rolę misyjną. Nakreślona wizja nowej ewangelizacji jest jednak mocno osadzona w dokumentach Kościoła i nauczaniu papieży po Soborze Watykańskim II. Z uwagi na ograniczenia wielkościowe nie omówiono w artykule wszystkich aspektów nowej ewangelizacji, a niektóre z przedstawionych znacząco skrócono – z tego powodu jedne i drugie domagają się dalszych badań (szczegółowe rekomendacje zawarto na końcu artykułu).

SŁOWA KLUCZOWE:

nowa ewangelizacja, ewangelizacja, sekularyzacja, Kościół, Jezus Chrystus

NEW EVANGELIZATION: OVERCOMING
SECULARISATION OF THE CHURCH

Abstract

RESEARCH OBJECTIVE: The objective of this paper is present the results of research on the new evangelization (and evangelization) and to see in what ways, if in any, can it overcome secularisation of the Church.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: Research methods used in the paper are: review of the sources and literature, and especially analysis of Church's documents (mainly Vatican II and Popes' teachings) and of literature of the subject emerging from experience of Catholic new evangelization practitioners, who are at the same time able to offer a serious scholar reflection.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The process of argumentation will make use of analysis of source materials and secondary sources and will include some of the crucial aspects connected with new evangelization. It begins with introduction of the terms and ends with conclusion.

RESEARCH RESULTS: The process of argumentation concludes by stating that the new evangelization is a way to overcome secularisation of the Church. The reality it brings, a new life – a personal relationship with God through Jesus Christ in the Holy Spirit, and aspects connected with it, have great power and

effect on secular mind in many ways, turning them into non-secular thinking and acting. However, to realize it is a challenge to the Church.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: Presented research and results might be called an innovative outlook at Church's role – the missionary role – in contemporary world, however presented vision is strongly embedded in Church's documents and popes' teaching after Vatican II. Due to space limitations not all aspects of the new evangelization have been outlined, and some have been decisively shortened, therefore it is recommended to continue research on them (these have been indicated at the end of the paper).

KEYWORDS:

new evangelization, evangelization, secularization, Church, Jesus Christ

WSTĘP

Niniejszy artykuł podejmuje próbę ukazania ewangelizacji i nowej ewangelizacji jako kierunku aktywności Kościoła wyznaczonego przez Sobór Watykański II, rozwiniętego w nauczaniu papieży, nakierowanego na przezwyciężenie trendu sekularyzacyjnego, dotyczącego także Kościoła katolicki. W pierwszej jego części nakreślono możliwe znaczenia terminu sekularyzacji i jego wyznaczników (zarówno ze strony niektórych badaczy, jak i papieży). W części drugiej przedstawione zostały wezwania Soboru Watykańskiego II i papieży do ewangelizacji i nowej ewangelizacji, z czym wiąże się próba nakreślenia znaczenia tych terminów. W części trzeciej przedstawiono pewnego rodzaju odpowiedź Kościoła na powyższe wyzwania: z jednej strony dawana jest ona przez samo jego nauczanie, z drugiej ukazana została poprzez refleksję błyskawicznie reagującego na nauczanie Kościoła w tym obszarze ks. Franciszka Blachnickiego podejmującego zaangażowanie ewangelizacyjne. Część piąta i szósta ukazują niektóre elementy bezpośrednio związane z ewangelizacją i nową ewangelizacją, wymagające głębszego rozpoznania i zrealizowania w Kościele dla skuteczności dzieła ewangelizacyjnego (dary duchowe oraz relacja między duchownymi a świeckimi). W części siódmej zarysowano dalszy etap ewangelizacji, jakim jest

katechumenat, jego rolę w odwracaniu sekularyzacji Kościoła oraz związek z etapem pierwszej ewangelizacji. W zakończeniu zarysowano konkretne skutki prowadzenia ewangelizacji/nowej ewangelizacji dla Kościoła i sposób, w jaki odwracają one trend sekularyzacyjny, prowadząc do żywej wiary w Boga przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym.

Metoda badawcza zastosowana w artykule to analiza materiałów źródłowych (dokumentów Kościoła katolickiego) oraz wtórnych (opracowań).

SEKULARYZACJA KOŚCIOŁA

W najbardziej ogólnym sensie sekularyzacja to „dechrystianizacja, upadek i zanik wiary” (Kulbat, 2009, s. 158). W kontekście katolickim – jeśli badamy sekularyzację Kościoła – za jej szczegółowe wyznaczniki zwykle przyjmuje się takie kryteria, jak: procentowa liczba uczęszczających regularnie na niedzielne msze (w stosunku do liczby osób ochrzczonych w Kościele katolickim bądź deklarujących się jako katolików), procentowa liczba przystępujących do komunii, częstota praktyk religijnych, stosunek do aborcji, rozwodu, antykoncepcji, seksu przedmałżeńskiego i pozamałżeńskiego, uznawanie istnienia Boga osobowego w trzech osobach, zmartwychwstania Chrystusa, sądu ostatecznego, nieba i piekła, zmartwychwstania umarłych, niepokalanego poczęcia, grzechu pierworodnego, nieśmiertelności duszy (Mariański, 2011, s. 42; Olearnik, 2012, s. 112-114).

Na kwestię sekularyzacji Kościoła jako negatywnego trendu wskazywali i wskazują coraz wyraźniej papieże doby soborowej i posoborowej, podkreślając potrzebę jego przewyciężenia. O zjawisku tym wspominał już Paweł VI w adhortacji *Evangelii nuntiandi* (EN, 53-54). Szerzej pisał o nim Jan Paweł II, wskazując zarazem jego przyczyny i ukazując jego wyznaczniki bardziej w kategoriach relacji człowiek – Bóg:

Człowiek, odurzony wspaniałością cudownych zdobyczy nieustannego rozwoju naukowo-technicznego, a przede wszystkim zafascynowany najdawniejszą, ale wciąż nową pokusą zrównania się z Bogiem (por. Rdz 3,5), poprzez używanie wolności bez granic,

podcina istniejące w jego sercu korzenie religijności; zapomina o Bogu, utrzymuje, że nie ma On dla jego życia żadnego znaczenia, odrzuca Go, czyniąc przedmiotem swego uwielbienia najróżniejsze „bożki”. Zjawisko sekularyzmu jest dziś naprawdę sprawą poważną. Dotyczy ono nie tylko jednostek, ale w pewnym sensie także całych wspólnot. Już Sobór zwracał uwagę na to, że „liczniejsze masy praktycznie odchodzą od religii”. Ja sam niejednokrotnie przypominałem o zjawisku dechrystianizacji, które występuje w narodach o dawnej tradycji chrześcijańskiej i domaga się bezzwłocznie nowej ewangelizacji (CL, 4; KDK, 7).

W wypowiedzi tej papież wskazuje na nową ewangelizację jako odpowiedź Kościoła na „sekularyzm” – nim jednak odpowiedź ta zostanie omówiona, warto przywołać słowa kolejnych papieży, jeszcze mocniej akcentujące wagę problemu dla Kościoła.

Benedykt XVI zwrócił uwagę na kryterium utraty wiary jako wyznacznik sekularyzacji, pisząc:

dzisiaj, gdy na rozległych obszarach Ziemi wierze grozi, że zgaśnie jak płomień, który nie jest już podsycany (...). Prawdziwym problemem w obecnej chwili dziejowej jest to, że Bóg znika z horyzontu ludzi oraz że wraz z gaśnięciem pochodzącego od Boga światła ludzkości traci orientację, a niszczące skutki tego procesu coraz bardziej stają się widoczne (Benedykt XVI, 2009).

To, że proces ten dotyczy Kościoła, wyraził dobitnie Joseph Ratzinger już w 1958 r., diagnozując, że „zwąca się jeszcze mianem chrześcijańskiej Europa od czterystu lat to siedlisko nowego pogaństwa narastającego niepowsztymienie w sercu Kościoła i grożącego mu drenażem od wewnątrz” (Benedykt XVI, 2016, s. 297).

Rozwijając wypowiedzi poprzedników o sekularyzacji Kościoła, papież Franciszek podaje konkretne jej przykłady, często wybiegające poza tradycyjne rozumienie przejawów sekularyzacji. Pierwszym z nich wydaje się „Kościół autoreferencyjny” – zamknięty w sobie, przyjmujący postawy defensywne, niesłużący misji ewangelizacyjnej i niesieniu pomocy, do jakich został powołany (EG, 49). W związku z tą diagnozą wskazuje on potrzebę nawrócenia Kościoła zawierającą w sobie pilność skierowania wspólnot kościelnych (parafii, diecezji, papieżstwa, ruchów, stowarzyszeń i innych) ze „zwykłych” form duszpasterskich ku „duszpasterstwu w kluczu misyjnym” (EG, 33) oraz potrzebę nawrócenia z „duchowej światowości” przejawiającej

się m.in. „prometejskim neopelagianizmem” czy zauważaną u niektórych „ostentacyjną troską o liturgię, o doktrynę i prestiż Kościoła”, bez przejmowania się „rzeczywistym wprowadzeniem Ewangelii w życie Ludu Bożego i w konkretne potrzeby historii” (EG, 94, 95). W tym kontekście narażone na sekularyzację mogą się okazać m.in. środowiska naukowe i intelektualne rozważające to „co się powinno robić”, niekiedy jawiące się „jako mistrzowie duchowi i eksperci duszpasterstwa, którzy dają instrukcje, pozostając na zewnątrz. Pobudzamy naszą wyobraźnię bez granic i tracimy kontakt z trudną rzeczywistością naszego wiernego ludu” – diagnozował papież (EG, 96).

WEZWANIE KOŚCIOŁA DO EWANGELIZACJI I NOWEJ EWANGELIZACJI

Mary Healy, członek Papieskiej Komisji Biblijnej, podkreśla, że odpowiedzią Kościoła na te i inne przejawy sekularyzacji stały się wezwania do ewangelizacji i nowej ewangelizacji (Healy, 2016, s. 15). Do ewangelizacji zachęcał już Sobór Watykański II, zwłaszcza w Konstytucji dogmatycznej o Kościele, Dekrecie o apostołstwie świeckich i Dekrecie o działalności misyjnej Kościoła, w którym pada stwierdzenie, że „cały Kościół jest misyjny” i że „dzieło ewangelizacji jest podstawowym zadaniem Ludu Bożego” (DM, 5). Termin ewangelizacji został rozwinięty w Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych (1972 r.) i w Dyrektorium ogólnym o katechizacji (1997 r.), lecz podane w nich jego definicje różnią się od siebie. W pierwszym przypadku ewangelizacja występuje jako pierwsza faza w procesie chrześcijańskiej inicjacji, po której następuje druga – katechumenat (OCWD, 9); celem tej pierwszej fazy jest zrodzenie wiary i początkowe nawrócenie ku Bogu (OCWD 10). Drugi dokument ujmuje ewangelizację szerzej – jako wszystkie stadia chrześcijańskiej inicjacji, z których pierwszym jest „preewangelizacja”, czyli pierwsze czy też wstępne głoszenie Jezusa Chrystusa (DOK, 60-72). Drugie rozumienie ewangelizacji powtórzone zostało w adhortacji *Evangelii nuntiandi*, gdzie preewangelizacja nazywana jest ewangelizacją niepełną i kierowana jest zarówno do tych, którzy nigdy nie słyszeli Dobrej Nowiny, jak i do ochrzczonych, którzy stracili wiarę (EN, 51-52); powtórzył

je też Jan Paweł II w adhortacji *Catechesi Tradendae* (CT, 18). Trzeba zaznaczyć, że bez względu na różnice w rozumieniu ewangelizacji w powyższych dokumentach zgadzają się one, że w procesie chrześcijańskiej formacji – z uwagi na potrzebę przełamania sekularyzacji, czyli rechryścianizację – konieczne jest wyróżnienie procesu wstępnego – czy to zwanego ewangelizacją, czy też preewangelizacją. O ile nie zaznaczono inaczej, używany w dalszych rozważaniach termin ewangelizacja należy rozumieć właśnie w znaczeniu preewangelizacji, pierwszego głoszenia o Chrystusie.

W roku 1979, w homilii Jana Pawła II wygłoszonej w krakowskiej Mogile, po raz pierwszy pojawia się termin „nowa ewangelizacja”, wpisany następnie do encykliki *Redemptoris missio* (RM, 1; Jan Paweł II, 1979h). Jego sens należy definiować przez pryzmat ewangelizacji, lecz nie sposób nie dostrzec, że przez termin „nowa” papież chciał podkreślić, że ewangelizacja winna być skierowana do społeczeństw, do których już kiedyś trafiła, a następnie uległy one sekularyzacji. Dlatego mówiąc o przezwyciężeniu sekularyzacji Kościoła, o jego ponownej chrystianizacji w społeczeństwach, które niegdyś uchodziły za chrześcijańskie, należy używać raczej terminu nowa ewangelizacja niż ewangelizacja. Potwierdza to także fakt istnienia dwóch różnych dykasterii watykańskich: Papieskiej Rady ds. Nowej Ewangelizacji (powołanej przez Benedykta XVI w 2010 r.) oraz Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów, której działanie nakierowane jest na tereny misyjne. „Nowa” oznacza też zachętę do poszukiwania nowych, twórczych i skutecznych metod docierania z Dobrą Nowiną o Jezusie Chrystusie do osób w Kościele i poza nim, a także do nowej w tym gorliwości (VS, 106). Najwyraźniej papież pragnął ożywienia aktywności Kościoła w kierunku ewangelizacji i dostosowania jej do uwarunkowań społeczno-kulturowych – temu służyć miało „odświeżenie” tego terminu (Parzyszek, 2010, s. 142-143).

Przy papieżu Franciszku, którego posługa wyraźnie naznaczona jest akcentem ewangelizacyjnym (rozumianym misyjnie), wezwanie do nowej ewangelizacji nie tylko narasta, ale i otrzymuje odwrócone akcenty – jeśli porównać je z *Evangelii nuntiandi*. O ile Paweł VI wskazywał, że w pierwszej kolejności ewangelizacji potrzebują ci, którzy nie słyszeli Dobrej Nowiny, o tyle Franciszek podkreśla, że nowa ewangelizacja skierowana jest po pierwsze do „duszpasterstwa zwyczajnego” – do wierzących w regularny sposób uczestniczących

we wspólnotowym życiu chrześcijańskim; w dalszej kolejności – do tych, którzy zachowują wiarę, ale nie uczestniczą w regularnych praktykach religijnych, a następnie do tych, którzy odeszli od wiary, a dopiero w trzeciej kolejności do tych, którzy nie znają Jezusa Chrystusa (EG, 14). Wynika z tego, że duszpasterstwo zwyczajne nie tylko nie pełni dziś funkcji ewangelizującej osoby spoza Kościoła, ale i nie prowadzi do przezwyciężenia sekularyzacji w samym Kościele. Stąd akcent Franciszka, aby przenieść je na tory misyjne, czyli aby służyło ono preewangelizacji.

ODPOWIEDŹ KOŚCIOŁA NA WEZWANIE DO EWANGELIZACJI: KERYGMAT

Rozróżnienie i wezwanie Pawła VI momentalnie znalazło oddźwięk w Polsce, w pismach i programie formacyjnym ks. Franciszka Blachnickiego, twórcy „Oazy”, a zarazem największego przebudzenia religijnego w Europie po II wojnie światowej; polski kapłan posiadający już w latach 70. bogate doświadczenie pracy ewangelizacyjnej doskonale rozumiał fundamentalną wagę „pierwszego głoszenia” (RM, 16, 19, 23); prezentuje się w nim Boga żywego, który dla zbawienia wszystkich zesłał syna swojego Jezusa Chrystusa (Sionek, 2014, s. 72). Przywołując badania austriackiego jezuita Josefa Andreasa Jungmanna, Blachnicki twierdził bowiem, że pierwszorzędnym czynnikiem doprowadzającym do sekularyzacji Kościoła jest kształt katolickiej katechezy, w której naucza się teologii (będącej uporządkowaną wiedzą religijną, refleksją nad prawdami wiary), lecz nie czegoś pierwotnego, co wzbudzałoby w słuchaczach autentyczną, żywą wiarę w Jezusa Chrystusa i sprzyjało spotkaniu z Nim. Nauka chrześcijańska nie może być bowiem skierowana jedynie do umysłu, lecz winna obejmować całego człowieka i zawierać w sobie przesłanie o „egzystencjalnym, osobowym spotkaniu z Chrystusem zmartwychwstałym” i o potrzebie utrzymywania osobowego kontaktu z Bogiem. Konieczna jest więc, przekonywał, hierarchizacja głoszonych prawd, z akcentem na etap pierwszego głoszenia wzbudzającego wiarę i prowadzącego do owego egzystencjalnego spotkania – etap, który nazywał też „kerygmatem”. Powołując się na „kopernikański przewrót” Jungmanna, stwierdzał wręcz, że to

właśnie kerygmat, a nie teologia „akademicka”, powinien być treścią nauczania w Kościele (Blachnicki, s. 22, 24, 31, 32). Oznaczałoby to, że Blachnicki wyraził coś, co 40 lat później zaakcentował papież Franciszek: że ewangelizacji (preewangelizacji) potrzebuje przede wszystkim sam Kościół, „ludzie wierzący”.

W gruncie rzeczy uczynienie z kerygmatu treści nauczanych w Kościele przewiduje Sobór Watykański II, skoro określono na nim zadanie homilety jako „zwiastowanie przedziwnych dzieł Bożych w dziejach zbawienia” (SC, 29). Zrobił on także miejsce na hierarchizację prawd w Kościele (stwierdzoną już przez św. Tomasza z Akwinu), wskazując na istnienie „porządku czy «hierarchii» prawd w nauce katolickiej, ponieważ różne jest ich powiązanie z zasadniczymi podstawami wiary chrześcijańskiej” (UR, 11). Wygląda na to, że na Soborze nastąpiło więc rozpoznanie, iż doktryny chrześcijańskiej nie sposób przedstawiać w całości na każdym etapie formacyjnym. Potwierdza to też Katechizm Kościoła Katolickiego, podkreślający, że centralny punkt Dobrej Nowiny stanowi śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa (KKK, 571).

Tym też nade wszystko, choć nie wyłącznie, jest kerygmat. Treść kerygmatu to, szerzej rzecz ujmując, Boże dzieła dokonane przez Jezusa podczas Jego posługi i nauczania, a szczególnie te dokonane poprzez Jego wcielenie, śmierć, zmartwychwstanie i wniebowstąpienie – czyli zwłaszcza przebaczenie grzechów i dar Duch Świętego niosący nowe życie w Chrystusie (2 Kor 2,5), obietnica życia wiecznego i zmartwychwstania sprawiedliwych w dniu ostatecznym (Hocken, 2014, s. 29-31). Innymi słowy, kerygmat wprowadza w królestwo niebieskie. Nie chodzi w nim o informowanie, że chrześcijanie wierzą w śmierć i zmartwychwstanie Jezusa oraz pewne tego konsekwencje i obietnice ani też o teologiczne wyjaśnienie tych prawd (które nastąpić winno na dalszym etapie formacyjnym), lecz o głoszenie, wykrzyczenie z pozycji świadka, że Jezus zmartwychwstał i że możliwe jest osobiste z Nim spotkanie (Dz 2,32). Wtedy słuchający staje przed decyzją wiary. Innej recepty na bycie chrześcijaninem niż spotkanie z Chrystusem nie widział Benedykt XVI (DCe, 1).

Zachodzi widoczna różnica między informowaniem, bądź wyjaśnianiem doktryny, a głoszeniem. W kategoriach głoszenia właśnie przedstawia potrzebę ewangelizacji papież Franciszek w *Evan-gelii gaudium*. Informowanie, bądź wyjaśnianie, choć mogą usunąć

przeszkody w dochodzeniu do wiary, nie są w stanie jej wzbudzić, wszak „wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa” (Rz 10,17). Dla skuteczności głoszenia kerygmatu decydująca jest głębia przekonania w wierze, posiadana przez tego, który głosi. Głoszenie – dalekie od oświeceniowego, bezosobowego modelu przekazywania wiedzy – jest więc tym skuteczniejsze, im bardziej sam głoszący (*keryks*) oparł własne życie na konsekwencjach wydarzeń, o których mówi. Przynosi on bowiem przesłanie, które przenika serce, angażuje człowieka osobiście i rodzi w nim wiarę (Cantalamesa, 1994, s. 42). Głoszenie buduje też wiarę ochrzczonych, dlatego m.in. jest (ma być) częścią każdej liturgii (SC, 29). W odpowiedzi na głoszone słowo słuchający go wezwani są do zaakceptowania wydarzenia, o którym ono mówi, aby w ten sposób mieć udział w jego owocu – niesionym przez Ducha Świętego dziedzictwie synów i córek Ojca (Rz 8,16-17). Kerygmat prowadzi wszak do wiary, że każda osoba może się stać synem lub córką Boga, i do osobistego przyjęcia tej godności – ogłasza nowe narodzenie, odbudowanie człowieka (J 3,3; Hocken, 2014, s. 31-32).

To nowe narodzenie, będące elementem procesu nawrócenia (Sionek, 2017, s. 78, 80, 81), odmienia człowieka wewnątrz, stwarza w nim nową rzeczywistość uzdalniającą do nowego wymiaru miłości i do rzeczy, które wydawały się niemożliwe. Święty Paweł podkreśla, że przez to odrodzenie w Chrystusie w człowieku przez wiarę żyje Chrystus, że przyjęty Duch Święty poświadcza osobiście danej osobie, że jest ona dzieckiem Bożym – ożywia w niej tę godność (Blachnicki, 2003, s. 16). Z doświadczeniem tym łączy kerygmat i głoszenie „Jezusa Pana” także Raniero Cantalamessa, pozostający od czasów Jana Pawła II kaznodzieją domu papieskiego (Cantalamesa, 1994, s. 50).

Znaczenie egzystencjalnego spotkania z Chrystusem dla ewangelizacji, będącego dziś „rzeczywistością aktualną i bardzo żywą w Kościele”, podkreślał również Józef Kudasiewicz, wyraźnie osadzający je w Piśmie Świętym i nazywający sposobem na kontynuowanie „misji Jezusa w świecie, który potrzebuje chrztu Duchem” – „chrztu” nieutożsamianego z chrztem sakramentalnym (Kudasiewicz, 1998, s. 371n). Rola owego chrztu, wylania Ducha Świętego czyniącego Jezusa obecnym i dającego godność dziecka Bożego, przekracza zresztą ramy i „użytek” samej ewangelizacji, skoro to właśnie doświadczenie

Pięćdziesiątnicy, „chrztu Duchem Świętym”, jest dla Kościoła chrześcijańskiego doświadczeniem konstytutywnym i pierwotnym (Kudasiewicz, 1998, s. 382-383; Cantalamessa, 1994, s. 48; Ekman, 2014, s. 51, 54). Papież Franciszek zalecił, aby ci, którzy posiadają doświadczenie wylania Ducha Świętego, dzielili się nim z całym Kościołem (EG, 259, 261; Franciszek, 2014).

Zarówno w biblijnym, jak i pierwotnym Kościele istniał związek między sakramentem chrztu a osobistym doświadczeniem tej godności w Chrystusie i wynikającymi zeń nowotestamentalnymi darami Ducha Świętego (Sionek, 2017, s. 72; Healy, 2016, s. 71-72), lecz w kolejnych wiekach, na skutkach odchodzenia od formuły katechumenatu, został on utracony, tak że mimo przyjęcia chrztu sakramentalnego wywierającego niezatarte skutki duchowe we wnętrzu człowieka może się nic nie wydarzyć (Blachnicki, 2003, s. 17; Rz 8,9a). Dlatego aby przywrócić członkom Kościoła doświadczenie bycia umiłowanym przez Boga, ich godności w Bogu poprzez Jezusa w Duchu Świętym, nowa ewangelizacja, w tym głoszenie kerygmatu, nawiązuje do wzorców chrześcijańskiej starożytności, a jeszcze bardziej do pierwszej ewangelizacji dokonującej się w czasach Jezusa (Healy, 2016, s. 19). Sobór Watykański II, robiący miejsce na przywrócenie stadiów formacji chrześcijańskiej, także nawiązał do tej tradycji Kościoła, a aspekt podobieństwa nowej ewangelizacji do tej pierwotnej podkreślał również Jan Paweł II (Jan Paweł II, 1979h).

DARY DUCHOWE W EWANGELIZACJI

Skoro nowa ewangelizacji przypominać winna pierwotną, należy podjąć refleksję nad jej pierwotnymi aspektami, spośród których na plan pierwszy wysuwa się kwestia darów duchowych Jezusa i apostołów oraz pytanie, czy są one dziś aktualnie. Odpowiedzi, wykluczającej doktrynę cesacjonistyczną, zdaje się udzielać Katechizm, wskazując zarazem w czasie teraźniejszym, że dary duchowe, czyli „charyzmaty, zarówno nadzwyczajne, jak również proste i zwyczajne, są łaskami Ducha Świętego, bezpośrednio lub pośrednio służącymi Kościołowi” (KKK, 799). Umocowanie ich roli w nauce Kościoła dokonało się jednak już wcześniej: Jan Paweł II pisał, że

na tym właśnie polegało niezapomniane doświadczenie Powszechnego Soboru Watykańskiego II, podczas którego Kościół, prowadzony przez Ducha Świętego, odkrył, że wymiar charyzmatyczny jest jednym z jego wymiarów konstytutywnych (Jan Paweł II, 1998, s. 4).

Z pewnością papież miał na myśli konstytucję *Lumen Gentium*:

Ponadto ten sam Duch Święty nie tylko przez sakramenty i posługi uświęca i prowadzi Lud Boży oraz cnotami go przyozdabia, ale „udzielając każdemu, jako chce” (1 Kor 12,11) darów swoich, rozdziela między wiernych wszelakiego stanu także szczególne łaski, przez które czyni ich zdatnymi i gotowymi do podejmowania rozmaitych dzieł lub funkcji mających na celu odnowę i dalszą pożyteczną rozbudowę Kościoła, zgodnie ze słowami: „Każdemu dostaje się objaw Ducha dla ogólnego pożytku” (1 Kor 12,7). A ponieważ te charyzmaty, zarówno najznamiensze, jak i te bardziej pospolite a szerzej rozpowszechnione, są nader stosowne i pożyteczne dla potrzeb Kościoła, przyjmować je należy z dziękczynieniem i ku pociesze (LG, 12).

Przywrócenie charyzmatów do regularnego życia Kościoła na Soborze i w późniejszych dokumentach nie stanowi jedynie mało znaczącego dodatku. Charyzmaty były obecne w Kościele w każdym wieku, nie odczytywano ich jednak w kontekście eklesjalnym, lecz jako indywidualne znaki świętości konkretnych ludzi lub miejsc. W dzisiejszej świadomości stają się one natomiast częścią wyposażenia, jakie Duch Święty daje Kościołowi, aby ten mógł pełnić swą misję, w tym misję ewangelizacji (Sionek, 2017, s. 53; Ekman, 2014, s. 51n).

Obecnie sporo praktyków nowej ewangelizacji, jak i osób prowadzących nad nią refleksję, wskazuje, że dary duchowe nie tylko były, ale i są dziś niezbędnym elementem (narzędziem) ewangelizacji (Healy, 2016, s. 61; Ekman, 2014, s. 51-53). Dla przykładu krótko opisany zostanie poniżej jeden z darów spośród dziewięciu odnotowanych przez św. Pawła w Pierwszym Liście do Koryntian (1 Kor 12,7-11).

Jeśli przyjrzymy się relacjom ewangelistów o życiu Jezusa, nie trudno dostrzec, jak wiele opisów poświęconych jest uzdrowieniom dokonywanym przez Niego, a następnie przez apostołów. Nie były one czynione dla samego tylko przywrócenia zdrowia fizycznego

i psychicznego ludzi, ale też, a raczej przede wszystkim, dla potwierdzenia przekazywanej nauki (Mk 16,20). Przekazywana nauka najczęściej sprowadzała się do Dobrej Nowiny o królestwie, do głoszenia tego, że bliskie jest królestwo niebieskie (Łk 10,19; 11,20), a więc do ukazywania kerygmatu zapraszającego do wejścia w relację z Bogiem Ojcem poprzez Chrystusa (Cantalamesa, 1994, s. 41). Nakaz misyjny pozostawiony przez Jezusa apostołom (w wersji Marka) poleca głoszenie Ewangelii wszelkiemu stworzeniu i udzielanie chrztu oraz wskazuje na znaki towarzyszące głoszeniu, wśród których Marek wymienia odzyskiwanie zdrowia przez odbiorców przekazu (Mk 15-18). Słowa te, wraz z aktualnym nauczaniem Kościoła o charyzmatach, pozwalają wiązać dar uzdrawiania, jak i inne charyzmaty z głoszeniem Dobrej Nowiny, z ewangelizacją. Przykłady pozostawione przez Jezusa i apostołów w istocie nie dają podstaw do prowadzenia ewangelizacji bez potwierdzania jej nauki darami duchowymi. Podobnie i sukces misyjny św. Pawła wziął się nie z uwodzących słów mądrości, lecz z ukazywania ducha i mocy Ducha Świętego, dzięki którym mógł uzdrawiać chorych i czynić inne znaki królestwa niebieskiego, skutecznie przekonujące słuchaczy w ich sercach o prawdzie Ewangelii (1 Kor 2,4-5; Healy, 2016, s. 61). Samo głoszenie kerygmatu może się więc okazać niewystarczające do wprowadzenia w relację z Bogiem Ojcem przez Jezusa – tym bardziej w dobie współczesnej, pełnej rozmaitych przekazów informacyjnych i ideologicznych oraz sprzyjającej oświeceniowemu rozumieniu racjonalności. Trudno inaczej wytłumaczyć nieskuteczność większości aktualnych wysiłków ewangelizacyjnych podejmowanych przez Kościół i faktyczną przemianę serc odbiorców tam, gdzie głoszeniu Ewangelii towarzyszy potwierdzanie jej znakami, w tym uzdrowieniami. Nie sposób podejmować ewangelizacji kerygmatacyjnej, uprzednio nie doświadczony spotkaniem z Chrystusem, którego kerygmat ogłasza (Flores, 2014 s. 45). Nic więc dziwnego, że Jan Paweł II stwierdził, że „właśnie to opatrnościowe odkrycie charyzmatycznego wymiaru Kościoła dało początek – przed i po Soborze – niezwykłemu rozwojowi ruchów kościelnych i nowych wspólnot” (Jan Paweł II, 1992, 4).

ŚWIECCY I HIERARCHIA W EWANGELIZACJI

Powyższa uwaga Jana Pawła II prowokuje nakreślenie, choćby bardzo ogólne, innego aspektu związanego z ewangelizacją, mianowicie spojrzenie przez jej pryzmat na rolę świeckich i duchownych w Kościele. Kwestia ta domaga się omówienia także z powodu faktu, że Kościół nie składa się jedynie z wymiaru charyzmatycznego, lecz także z instytucjonalnego.

Sobór Watykański II wskazał, że misja wszystkich chrześcijan zakorzeniona jest w sakramencie chrztu. Zatem w kapłańskiej, proroczej i królewskiej misji Jezusa mają udział wszyscy ochrzczeni (LG, 34-36; KKK, 873); wszyscy ochrzczeni też wezwani są do życia świętym życiem (LG, rozdz. V).

Oprócz tego apostołatu, który jest zadaniem wszystkich w ogóle chrześcijan, ludzie świeccy mogą być także powoływani w różny sposób do bardziej bezpośredniej współpracy z apostołatem hierarchii (...). Ponadto zdolni są do tego, aby hierarchia przybierała ich do pomocy w wykonywaniu pewnych zadań kościelnych służących celowi duchownemu (LG, 33).

Zadaniami tymi z pewnością mogą być zadania ewangelizacyjne, w tym te wynikające z darów duchowych świeckich, skoro soborowy *Dekret o posłudze i życiu kapłanów* nakłada na tych ostatnich następujący obowiązek:

Badając duchy, czy pochodzą od Boga, niech [kapłani] w duchu wiary odkrywają różnorodne charyzmaty świeckich, zarówno małe, jak i wielkie, niech je z radością uznają, z troskliwością popierają (PO, 9).

Kwestię tych relacji, a zwłaszcza relacji darów charyzmatycznych i hierarchicznych, pogłębił dokument Kongregacji Nauki Wiary *Iuvenescit Ecclesia* wydany w maju 2016 r. przez watykańską Kongregację Nauki Wiary, w którym po raz pierwszy na poziomie oficjalnego nauczania Kościoła tak wyraźnie podkreślono, że życie Kościoła katolickiego tworzą razem wzięte składniki hierarchiczne i charyzmatyczne. Dokument pomaga wprowadzić charyzmaty i nieoczekiwane działanie Ducha Świętego w ramy eklezjologii oraz oczekiwanego sposobu funkcjonowania Kościoła, usiłując połączyć razem ich charakter osobowy i wspólnotowy. Ukazuje rozmaite

zrzeszenia kościelne jako miejsca „dzielenia darów charyzmatycznych” (IE, 16). Wyraźnie zaznacza eklezjalny kontekst nowych ruchów i wspólnot (IE, 18), które w praktyce najczęściej podejmują się prowadzenia ewangelizacji. Ponieważ dotyczy relacji między tym, co hierarchiczne, i tym, co charyzmatyczne, oraz koncentruje się na ruchach i wspólnotach, nie wypowiada się na temat partykularnych charyzmatów nowotestamentalnych, takich jak prorokowanie czy uzdrawianie. Podkreśla odpowiedzialność przywódców Kościoła za rozeznanie autentyczności charyzmatów w danych wspólnotach, wyculając ich na „rzeczywistą nieprzewidywalność charyzmatów” oraz potrzebę dokonywania oceny „według reguły wiary, w perspektywie budowania Kościoła” (IE, 17).

Dokument ten prezentuje niespotykany dotąd obraz: bliskiej relacji między biskupami a nowymi wspólnotami i stowarzyszeniami. Zakłada głębokie zainteresowanie ich rozwojem, ze strony biskupów w obrębie ich diecezji, jak i ich głęboką sympatię względem aspiracji i nadziei owych wspólnot (IE, 17). Dopiero tego rodzaju relacja stwarza możliwość rozeznania autentyczności i konsekwentnego dalszego postępowania dla zrobienia należytego im miejsca, a w konsekwencji m.in. do prowadzenia skutecznej ewangelizacji. Rozeznanie to musi uwzględniać także potrzebę minięcia pewnego czasu potrzebnego na „okrzepnięcie” danych ruchów czy wspólnot z początkowego entuzjazmu, po to, aby zrzeszenia takie mogły przynosić Kościołowi trwałe owoce (IE, 17). Nie jest ono zadaniem łatwym także z uwagi na to, że dary charyzmatyczne niosą ze sobą „pewien ładunek nowości w duchowym życiu Kościoła, która na początku może wydawać się niewygodna” (IE, 18). Kryterium autentyczności pozwalającym docenić wagę owej nowości staje się „pokora w znoszeniu przeciwności” (IE, 18).

Trudno oprzeć się wrażeniu, że Kongregacja Nauki Wiary, wskazując na współistnienie i współistotność wymiaru charyzmatycznego i instytucjonalnego, rysuje aktualne zadania zarówno przed duchowymi, jak i przed świeckimi. Celem tych zadań pozostaje większe otwarcie Kościoła na wymiar charyzmatyczny niesiony przez świeckich, a z drugiej strony uczulenie wymiaru charyzmatycznego na potrzebę poddania się pod rozeznanie ze strony wymiaru instytucjonalnego. Otwarcie takie wydaje się konieczne do skutecznego podejmowania przez Kościół misji ewangelizacyjnej.

Zaznaczyć trzeba, że próba nakreślenia roli duchowieństwa w kontekście nowej ewangelizacji nie umniejsza jego roli w wymiarze sakramentalnym, który należy do dalszego stadium formacji chrześcijańskiej i nie jest tu omówiony z uwagi na podjęcie tematyki dotyczącej nade wszystko etapu pierwszego: preewangelizacji.

WSPÓLNOTA – KATECHUMENAT

W wystąpieniu na synodzie „Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej” (2012 r.) pochodzący z Meksyku założyciel międzynarodowych szkół nowej ewangelizacji – Jose Prado Flores przyrównał głoszenie kerygmatu do pierwszej połowy meczu piłkarskiego, granej przez ewangelizatorów – w obrazie tym druga połowa meczu to katecheza, którą rozgrywają nauczający przekazujący dalsze prawdy życia chrześcijańskiego (Ef 4,11; Flores, s. 42). Z dotychczasowych rozważań, jak i z wystąpienia Floresa na synodzie, można by wysnuć wniosek, że we współczesnym Kościele zaniedbana jest ta pierwsza połowa, niekoniecznie zaś druga, i że do przezwyciężenia sekularyzacji Kościoła wystarczy odnowa głoszenia kerygmatycznego z towarzyszącymi jej darami duchowymi i odpowiednie ujęcie tej rzeczywistości charyzmatycznej przez wymiar instytucjonalny. Blachnicki nie pozostawiał jednak złudzeń, wskazując, że w miejscach, w których wprowadził on odnowę kerygmatyczną, przez sam ten fakt jeszcze „niewiele się poprawiło” (Blachnicki, 2003, s. 33). Nawet najbardziej przemieniające głoszenie kerygmatyczne oraz następująca po nim katecheza domaga się bowiem wspólnoty Kościoła, w której przyjmujący naukę chrześcijańską mógłby wzrastać. Inaczej ziarno Ewangelii paść może na glebę porośniętą chwastami, które powstrzymają jego rozwój, a w konsekwencji doprowadzić mogą do obumarcia.

Funkcji wspólnoty nie pełni współczesna katecheza szkolna, ani nawet parafialna, w których następuje jedynie przedstawianie prawd wiary i zachęcanie do życia nimi. Błędne jest założenie, że sam fakt istnienia szkolnego czy parafialnego systemu nauczania religii implikuje istnienie katechumenatu (Blachnicki, 2003, s. 23). Nie chodzi tu tylko o niezbędność modelu małych grup ożywiającego relacyjny element życia Kościoła (Blachnicki, 2003, s. 25; EG, 205).

Katechumenat, prowadzący do dojrzałego życia chrześcijańskiego (rozumiany tu jako etapy formacyjne następujące po ewangelizacji, czyli preewangelizacji), powinien zawierać w sobie znacznie więcej. Pierwsza jego funkcja to wdrożenie do życia na co dzień słowem Bożym – a więc nie tylko informowanie o Piśmie Świętym, nie tylko jego lektura, ale nauczanie się kształtowania własnego życia przez słowo Boże. Po drugie, katechumenat uczyć ma życia modlitwą, osobistą i wspólnotową, jako osobowego kontaktu z Bogiem. Po trzecie, na bazie wiary i słowa Bożego wdrażać ma w życie sakramentalne i je rozwijać. Po czwarte, prowadzić ma do nieustannej przemiany człowieka starego w nowego – do obumierania postaw egoistycznych, szczególnie poprzez służbę. Piąta funkcja katechumenatu to wyrobienie postawy świadczenia o Chrystusie (nie tylko czynem, ale i słowem), przez którą umacnia się też wiara samego składającego świadectwa. Szósta – to wejście w posługę na rzecz wspólnoty, uwzględniającą posiadane dary duchowe, którymi można wspólnotę budować (Blachnicki, 2003, s. 24-26).

Z diagnozy Blachnickiego wynikałoby więc, że przyczyną sekularyzacji Kościoła jest nie tylko niedostatek głoszenia kerygmatycznego, a więc pierwszej fazy ewangelizacji, ale i zaniedbanie w praktycznym wymiarze fazy drugiej – katechumenatu. Choć nie sposób wyznaczyć wyraźnej granicy między jedną a drugą (Flores, 2014, s. 42-43; Hocken, 2014, s. 35), w celu przezwyciężenia sekularyzacji Kościoła rozwinięcie obu z nich pozostaje konieczne: pierwsza bez drugiej powodowałaby bowiem jedynie krótkotrwałe odwrócenie sekularyzacji, druga bez pierwszej zaś – zaangażowanie w życie Kościoła pozbawione podstaw, zwłaszcza osobistej relacji z Bogiem przez Jezusa Chrystusa. W obu przypadkach ostateczną konsekwencją jest sekularyzacja Kościoła.

ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI

Z nauczania papieży, coraz bardziej zwracającego uwagę na problem sekularyzacji Kościoła, wynika, że nowa ewangelizacja jest już nie opcją, ale zadaniem całego ludu Bożego (Cordes, 2012). Wiadać więc, że została ona rozpoznana jako dzieło mające doprowadzić do rechrystianizacji społeczeństw, które niegdyś uchodziły za

chrześcijańskie, z czym związany jest w sposób nieodłączny proces ożywienia wiary w Kościele i odnowienia go. Warto na koniec wypuklić, do jakich konkretnie skutków, odwracających trend sekularyzacyjny, prowadzi nowa ewangelizacja.

Po pierwsze, głoszenie Jezusa Chrystusa i jego zbawczego dzieła dla człowieka stanowi już odejście od Kościoła autoreferencyjnego, diagnozowanego przez papieża Franciszka jako chorujący, kieruje bowiem Kościół na tory misyjne i sprawia, że nie głosi on w punkcie wyjścia samego siebie (Sionek, 2017, s. 225; Hocken, 2014, s. 36). Po drugie, ponieważ cały Kościół wezwany jest do nowej ewangelizacji, w wyniku jej prowadzenia, odbywającego się w sposób konieczny przez współdziałających ze sobą duchownych i świeckich, przełamany zostaje klerykalizm, również uznawany przez Franciszka za negatywny trend w Kościele. Po trzecie, jeśli za kryterium sekularyzacji uznać za Janem Pawłem II odchodzenie współczesnego człowieka od relacji z Bogiem, nowa ewangelizacja trafia w samo sedno, jako że kerygmat nakierowany jest na wprowadzenie człowieka w tę relację. Po czwarte, jeśli za kryterium sekularyzacji przyjąć za Benedyktem XVI (jak i cytowanym Kulbatem) kryterium wiary, nowa ewangelizacja przełamuje sekularyzację poprzez wzbudzenie na nowo wiary w Kościele: zarówno poprzez głoszenie kerygmatu, świadectwa, jak i znaki i cuda niebędące centralnym punktem Dobrej Nowiny, lecz towarzyszące przepowiadaniu, które uwzględnia aktywne działanie Ducha Świętego także i współcześnie. Po piąte, dzięki głoszeniu takiemu odżywa „nadprzyrodzony” wymiar Kościoła przypominający dobitnie, że Kościół nie jest przede wszystkim instytucją ludzką (w istocie wymiar darów duchowych to normalne życie chrześcijańskie, jeśli za kryterium jego normalności przyjmujemy Kościół biblijny i początki Kościoła pierwotnego). Po szóste, w wyniku spotkania z Bogiem osobowym przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym oczywisty staje się szereg przekonań doktrynalnych, do których nie trzeba przekonywać za pomocą argumentacji (np. śmierć i zmartwychwstanie Jezusa, istnienie Boga w trzech osobach, nieba i piekła). Po siódme, naturalną pierwszą reakcją na egzystencjalne doświadczenie Boga w swoim życiu jest wzrost gorliwości i częstotliwości praktyk religijnych, nade wszystko życia modlitewnego, czytania słowa Bożego, wspólnych nabożeństw i uczestnictwa we mszach świętych. Po ósme, w związku z poprzednim, rozpala się pragnienie

wspólnotowego uczestnictwa w życiu Kościoła, tj. rozwijanie i dzielenie życia chrześcijańskiego z innymi członkami Kościoła, co także sprzyja częstotliwości praktyk religijnych. Po dziewiąte, wreszcie, spotkanie osobowe z Bogiem powoduje wzbudzenie perspektywy eschatologicznej, to jest oczekiwanie powtórnego przyjścia Jezusa i patrzenie na rzeczywistość doczesną jako na tę, w której realizują się już aktualnie pierwsze owoce ostatecznego królestwa (Sionek, 2017, s. 127; Hocken, 2015, s. 130).

Niwelowaniu sekularyzacji Kościoła sprzyja także adekwatna realizacja drugiej fazy chrześcijańskiego wzrostu – katechumenatu (jej niezbędne elementy zarysował ks. Blachnicki). Po pierwsze dlatego, że pozwala zachować i umocnić owoce życia chrześcijańskiego zrodzone w fazie pierwszego głoszenia. Po drugie: w tej właśnie fazie następuje pełniejsze nauczanie i objaśnianie doktryny chrześcijańskiej, która o wiele łatwiej zakorzenia się w sercach mających doświadczenie spotkania z Bogiem przez Chrystusa w Duchu Świętym. W rezultacie w wyraźny sposób zmieniają się i zmieniać będą kolejne wyznaczniki sekularyzacji Kościoła – uznawanie chrześcijańskich dogmatów i doktryn.

Wывód pozwala wyciągnąć wniosek, że zarysowana wizja nowej ewangelizacji odpowiada na problem sekularyzacji współczesnego Kościoła i daje realną możliwość przezwyciężenia tego trendu, to jest dokonania rechrystianizacji. Doprowadzenie do tego domaga się głębszej i szerszej realizacji zarysowanej wizji – o ile przezwyciężenie trendu sekularyzacyjnego ma się stać faktem społecznym.

ZALECENIA DO DALSZYCH BADAŃ

Z racji ograniczeń przestrzennych w artykule zaprezentowano, czy raczej zarysowano, jedynie wątki bezpośrednio powiązane z kwestią ewangelizacji i nowej ewangelizacji w życiu Kościoła, nie podejmując szeregu innych zagadnień eklezjologicznych (lub ledwie je zaznaczając), których związek z ewangelizacją, nową ewangelizacją i sekularyzacją powinien zostać ukazany w wyniku odrębnych badań i publikacji. Z pewnością opracowany w artykule temat może rodzić pytania (a tym samym zachęcać do badań) m.in. w obszarze ewangelizacji ekumenicznej, miejsca Kościoła i Maryi w głoszonym

kerygmacie, obiektywizacji doświadczenia spotkania z Bogiem przez Jezusa w Duchu Świętym, roli wylania Ducha Świętego dla życia Kościoła i jego relacji do chrztu sakramentalnego, znaczenia życia sakramentalnego dla katechumenatu, katalogu darów duchowych, całościowego opracowania roli duchownych i świeckich w ewangelizacji, relacji człowieka z Bogiem a jego relacji ze wspólnotą czy kształtu odnowionej katechezy szkolnej i parafialnej.

WYKAZ SKRÓTÓW DOKUMENTÓW KATOLICKICH

- CL – *Christifideles laici* (encyklika Jana Pawła II)
CT – *Catechesi Tradendae* (adhortacja apostolska Jana Pawła II)
Dce – *Deus caritas est* (encyklika Benedykta XVI)
DM – *Ad gentes divinitus* (dekret Soboru Watykańskiego II o działalności misyjnej Kościoła)
DOK – Dyrektorium ogólne o katechizacji
EG – *Evangelii gaudium* (adhortacja apostolska papieża Franciszka)
EN – *Evangelii nuntiandi* (adhortacja apostolska Pawła VI)
KKK – *Katechizm Kościoła Katolickiego*
IE – *Iuvenescit Ecclesia* (list Kongregacji Nauki Wiary)
LG – *Lumen Gentium* (Konstytucja dogmatyczna Soboru Watykańskiego II o Kościele)
RM – *Redemptoris missio* (encyklika Jana Pawła II)
VS – *Veritatis splendor* (encyklika Jana Pawła II)
KDK – *Gaudium et spes* (Konstytucja duszpasterska Soboru Watykańskiego II o Kościele w świecie współczesnym)
OCWD – Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych
PO – *Presbyterorum ordinis* (dekret Soboru Watykańskiego II o posłudze i życiu kapłanów)
SC – *Sacrosanctum Concilium* (Konstytucja Soboru Watykańskiego II o liturgii świętej)
UR – *Unitatis redintegratio* (dekret Soboru Watykańskiego II o ekumenizmie)

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI. (2005). *Deus caritas est* (encyklika). Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne.
- Benedykt XVI. (2009). *List w sprawie Bractwa św. Piusa X z 10 marca*. Pozyskano z: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/listy/bpi_lefebvre_10032009.html (dostęp: 20.01.2018).

- Benedykt XVI. (2016). Neopoganie i Kościół. W: P. Seewald (red.), *Benedykt XVI: Ostatnie rozmowy*. Tłum. Jacek Jurczyński. Kraków: Dom Wydawniczy Rafael.
- Blachnicki F. (2003). *Sympatycy czy chrześcijanie? Katechumenat na dzisiejszą godzinę*. Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie.
- Cantalamessa, R. (1994). *The Holy Spirit in the Life of Jesus: The Mystery of Christ's Baptism*. Tłum. A. Neame. Collegeville: The Liturgical Press.
- Cordes, P.J. (2012). *Nowa ewangelizacja w rozumieniu Jana Pawła II*. Pozyskano z: <https://opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/or201204-nowaew.html> (dostęp: 22.01.2018).
- Dyrektorium ogólne o katechizacji*. (2002). Poznań: Pallotinum.
- Ekman, U. (2014). Dary duchowe w ewangelizacji. W: P. Musiewicz i D. Trzcinka (red.), *Całą Ewangelię, Całe Ciało, Całemu Światu*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 51-60.
- Flores, J.P. (2014). Ewangelizacja – katechizacja. W: P. Musiewicz i D. Trzcinka (red.), *Całą Ewangelię, Całe Ciało, Całemu Światu*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 41-50.
- Healy, M. (2016). *Uzdrowienie. Boża miłość nie ma granic*. Tłum. P. Musiewicz. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Hocken, P. (2014). Dobra Nowina o Królestwie. W: P. Musiewicz i D. Trzcinka (red.), *Całą Ewangelię, Całe Ciało, Całemu Światu*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 29-40.
- Hocken, P. (2015). *Pięćdziesiątnica i paruzja*. Tłum. A. Sionek. Kraków: Esprit.
- Kongregacja Nauki Wiary. (2016). *Iuvenescit Ecclesia*. List do Biskupów Kościoła katolickiego na temat relacji między darami hierarchicznymi a charyzmatycznymi dla życia i misji Kościoła.
- Jan Paweł II. (1979). *Catechesi Tradendae* (adhortacja apostolska). Pozyskano z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/adhortacje/catechesi.html (dostęp: 26.01.2018).
- Jan Paweł II. (1979h). *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej przed opactwem OO. Cystersów w Mogile*. Pozyskano z: <http://www.nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/550> (dostęp: 25.01.2018).
- Jan Paweł II. (1988). *Christifideles laici* (adhortacja apostolska). Pozyskano z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/adhortacje/christifideles.html (dostęp: 26.01.2018).
- Jan Paweł II. (1990). *Redemptoris missio* (encyklika). Pozyskano z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/r_missio_1.html (dostęp: 26.01.2018).
- Jan Paweł II. (1993). *Veritatis splendor* (encyklika). Pozyskano z: <https://www.bing.com/search?PC=WCUG&FORM=WCUGDF&q=jan+pawe%C5%82+II+veritatis+splendor> (dostęp: 26.01.2018).

- Jan Paweł II. (1998). Przemówienie do przedstawicieli ruchów kościelnych i nowych wspólnot, 30 maja. Pozyskano z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/ruchy_30051998.html (dostęp: 28.01.2018).
- Kudasiewicz, J. (1998). *Odkrywanie Ducha Świętego*. Kielce: Jedność.
- Kulbat, W. (2009). Tradycyjne koncepcje sekularyzacji. *Łódzkie Studia Teologiczne*, 18, 157-176.
- Mariański, J. (2011). *Katolicyzm polski – ciągłość i zmiana. Studium socjologiczne*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*.
- Olearnik, P. (2012). Poland: a Case-study in Secularization. *Horyzonty Polityki*, 3(5), 103-130.
- Papież Franciszek. (2013). *Evangelii gaudium* (adhortacja apostolska). Pozyskano z: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (dostęp: 25.01.2018).
- Papież Franciszek. (2014). *Słowa skierowane do Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej*, 1 czerwca. Pozyskano z: <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosci-papieskie/art,1968,czekam-na-was-wszystkich-charyzmatykw-swiatea.html> (dostęp: 22.01.2018).
- Parzyszek, Cz. (2010). Treść pojęcia „nowa ewangelizacja” według Jana Pawła II. *Kultura – Media – Teologia*, 2(2), 135-151.
- Paweł VI. (1975). *Evangelii nuntiandi* (adhortacja apostolska). Pozyskano z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html (dostęp: 24.01.2018).
- Sionek, A. (2014). Dziedzictwo Ewangelii, w którym stajemy, cz. I. W: P. Musiewicz i D. Trzcinka (red.), *Całą Ewangelię, Całe Ciało, Całemu Światu*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 29-40.
- Sionek A. (2017). *Charyzmaty. Aktywna obecność Boga w Kościele*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Sobór Watykański II. (1963). *Sacrosanctum Concilium*. Konstytucja o liturgii świętej. W: *Sobór Watykański II: Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań: Pallotinum.
- Sobór Watykański II. (1964). *Lumen gentium*. Konstytucja dogmatyczna o Kościele. W: *Sobór Watykański II: Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań: Pallotinum.
- Sobór Watykański II. (1964). *Unitatis redintegratio*. Dekret o ekumenizmie. W: *Sobór Watykański II: Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań: Pallotinum.

Sobór Watykański II. (1965). *Ad gentes divinitus*. Dekret o działalności misyjnej Kościoła. W: *Sobór Watykański II: Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań: Pallotinum.

Sobór Watykański II. (1965). *Gaudium et spes*. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym. W: *Sobór Watykański II: Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań: Pallotinum.

Sobór Watykański II. (1965). *Presbyterorum ordinis*. Dekret o posłudze i życiu kapłanów. W: *Sobór Watykański II: Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań: Pallotinum.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>